

mindre Hensyn til, hvad det kostede, og hvad det i øvrigt maatte staae det Fædreland, som vi dog alle sammen holde saa meget af. En saadan Politik, jeg vil kalde den de onde Videnstavers Politik, kan jo være forstaaelig, ja, jeg vil endogfaa sige, at den kan være tilgivelig til en Tid — det er jo menneskeligt at fejle — men hvis Fædrelandet kommer i Nød, da mener jeg, at en saadan Politik er hverken forstaaelig eller tilgivelig længere, og det er netop efter min Mening det, som eksisterer for Djeblikket. Jeg ser ikke rettere, end at der netop er en saadan Nødstilstand ude i Landet. Jeg vil bede ærede Medlemmer se ud over Landet paa de Bevægelser, der ere foregaaede Landet over i Sommer, paa Stores- og Anti-Stores-Bevægelsen, paa den Tilslutning, Agrarbevægelsen faar, og saa samtidig se paa, hvorledes professionelle storpolitiske Talere rejse Landet rundt og præke for tomme Bænke. Maa jeg spørge: Ligger deri ikke, ogsaa for Folk, som ikke direkte kende til de brede Lag i Befolkningen, eller i alt Fald ikke kende dem paa nært Hold, et godt Bevis for, at der er en abnorm Tilstand, en Nødstilstand til Stede. Der er i Virkeligheden stor Nød til Stede, en Nød, som sikkert er meget større, end de fleste antage. Nøden er saa stor, at det snart ikke betaler sig at dyrke den danske Jord, at man mange Steder spekulerer paa at lægge Markerne ud til Græsning for derved at spare Driftsomkostningerne og derved kaste den store Nationalværdi bort, som Narrekkers dygtige og ihærdige Arbejde i Retning af Jordens Kultivering har skabt. Statistikken har jo i mange Aar vist os, at Landbruget faktisk kun har eksisteret i Kraft af at forøge sin Gæld. Der er jo nu i de senere Aar kommet en Statistik, som synes at pege i modsat Retning, idet der jo er indtraadt en Standsning i Gældsforøgelsen. Det tror jeg imidlertid peger paa maaste endnu sørgeligere Forhold end dem, som Gældsforøgelsen pegede paa, nemlig ikke paa, at Landboerne ikke længere have Brug for at laane Penge, men meget snarere paa, at ingen mere vil laane dem noget, fordi Vaangiverne mene, at der ikke er Sikkerhed for Pengene. Med andre Ord: Landbruget staar i dette Djeblik paa Randen af en Fallit, og hvad en saadan vil sige, mener jeg, er i og for sig saa indlysende, at jeg ikke skal opholde det høje Tings Tid med en nærmere Udvikling deraf.

Der er altsaa Nød til Stede. Nøden består i Fattigdommen eller Frygt for Fattigdommen blandt de Samfundsklasser, som gennem deres Produktion og Arbejde ere Bærere af hele det øvrige Samfund. At

fortsætte den storpolitiske Kamp under saadanne Forhold, vilde jeg anse ikke alene for uforvarligt, men jeg vilde kalde det for en ligefrem Skændighed, som en fædrelandsfindet Mand efter min Mening ikke kan være med til. Men ligesom man kan lære af Historien, at et uenigt Folk i Farens Stund i mange Tilfælde har kunnet blive enigt om at lægge Stridighederne til Side for i Enighed at ride Stormen af til Fædrelandets Held, saaledes er det ogsaa mit Haab, at Medlemmer af dette Ting saa vel som af det høje Lands-ting og Regeringen i denne Samling ret for Alvor maa faa et Indtryk af, at der er Nød til Stede i Fædrelandet, og at vi derfor ikke paa nogen Maade have Raad til at strides længere. Der var i sidste Samling en Del Tale om Forlig, og det er vel Meningen at disse Bestræbelser skulle fortsættes i denne Samling. Jeg tør paatale, at ingen mere end jeg kunde ønske et virkeligt, varigt og ærligt Forlig. Naar jeg ikke desto mindre ikke vil tilraade at fortsætte Forligsunderhandlingerne, ikke Forligsbestræbelserne, er det af flere Grunde. For det første mener jeg, at Forligsunderhandlingerne i sig selv ere en Kamp; for det andet, at vi i dette Djeblik sikkert ikke ere modne nok til at faa et Forlig, som ikke i sig selv vil indeholde ny Kamp eller Fortjættelse af den gamle i en anden Form; men endelig den tredje, vigtigste Grund, hvorfor jeg ikke vil tilraade Forligsunderhandlingerne, er, at jeg tror, at Fædrelandet ikke har Raad til at vente paa Reformerne, medens vi underhandle om Forlig. Af disse Grunde vil jeg ikke tilraade Fortjættelse af Forhandlingerne om Forlig, men derimod nok Bestræbelserne i Retning af at komme til at respektere hinandens Ansæelser og komme i Forstaaelse med hinanden. For øvrigt mener jeg, at den Grundlov, vi have — ja den kan være daarlig nok — men jeg mener, at naar man fra alle Sider har en virkelig ærlig Vilje til at forstaa den, saa kan den godt bruges, som den er. Hvis vi fra alle Sider vilde eller kunde lade alle Fortolkninger ligge og kun forstaa Grundloven, saaledes som almindelig Mennekesforstand tilsiger at forstaa den, er jeg temmelig overbevist om, at det vil vise sig, at det, som rent storpolitisk er os imellem, i Virkeligheden ikke er nær saa meget, som det under den storpolitiske Kamp er pustet op til. Naar jeg nævner Fortolkninger, skal det ikke være en Bebrejdelse alene til den ærede Regering eller til de ærede Medlemmer af Højre. Ganske vist er man nødt til at indrømme, at de have drevet det videst i den Henseende, men jeg vil heller ikke sige, at Oppositionen